

avocatul
poporului
OMBUDSMAN

24 decembrie 2025 nr. 04-1/4-2683
la nr. _____ din _____

Curtea Constituțională
a Republicii Moldova
str. Alexandru Lăpușneanu nr. 28,
Chișinău MD 2004

Sesizare
prezentată în conformitate cu art. 25 lit. h) din Legea Nr. 74 din
10.04.2025 cu privire la Curtea Constituțională și art. 26 din Legea cu
privire la Avocatul Poporului (Ombudsmanul) nr. 52/2014

Oficiul Avocatului Poporului
str. Calea Ieșilor 11/3
mun. Chișinău, MD-2069
Republica Moldova

I. AUTORUL SESIZĂRII

- Ceslav Panico, Avocatul Poporului (Ombudsmanul)
- str. Calea Ieșilor 11/3, mun. Chișinău

II. OBIECTUL SESIZĂRII

Obiect al controlului constituționalității reprezintă sintagma „*până la data de 30 iunie 2025*” al punctului 2 din Hotărârea Guvernului nr. 497/2019 cu privire la aprobarea Metodologiei de conferire și confirmare a titlurilor științifice.

Prevederile contestate sunt expuse în următoarea redacție:

„2. Persoanele admise la programele de doctorat *până la* intrarea în vigoare a Regulamentului privind organizarea studiilor superioare de doctorat, ciclul III, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 1007/2014 și la programele de postdoctorat *până la* intrarea în vigoare a Regulamentului de organizare și desfășurare a programelor de postdoctorat, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 499/2018, *precum și* persoanele cărora le-au fost aprobate teme pentru elaborarea de sine stătător a tezelor de către senatele/consiliile științifice ale organizațiilor din domeniile cercetării și inovării organizatoare de studii superioare de doctorat/programe de postdoctorat în această perioadă *își vor putea susține tezele* pentru obținerea titlurilor științifice, conform prevederilor în vigoare la data aprobării temelor de doctorat și postdoctorat, *până la data de 30 iunie 2025.*”

În conformitate cu articolul 135 alin.(1) lit.a) din Constituție, controlul constituționalității Hotărârilor de Guvern, în prezenta cauză a sintagmei „*până la data de 30 iunie 2025*” al punctului 2 din Hotărârea Guvernului nr. 497/2019, ține de competența Curții Constituționale. Aceste prevederi nu au constituit anterior obiect al controlului de constituționalitate, prin urmare poate fi considerată admisibilă.

III. Argumentarea incidenței unui drept sau a mai multor drepturi din Constituție

Dat fiind faptul că dispozițiile contestate afectează drepturile doctoranzilor și postdoctoranzilor de a-și finaliza cercetarea și a obține titlul științific, sunt incidente articolele 35 și 43 din Constituție, care garantează oricărei persoane dreptul la educație și dreptul la muncă și protecția muncii.

Avocatul Poporului consideră că sesizarea pretinde o examinare în fond prin prisma articolului 35 din Constituția Republicii Moldova. Impunerea unui termen-limită rigid, care nu este prevăzut expres de legislația primară,

afectează nejustificat dreptul de a finaliza o cercetare începută, pentru care s-au investit resurse intelectuale, financiare și ani de muncă. De asemenea, este incident articolul 43 din Constituția Republicii Moldova, deoarece deținerea unui titlu științific poate crea premise pentru o remunerare și eligibilitate pentru o avansare în cariera profesională/diploma de doctor este o condiție esențială pentru accesul la anumite profesii și avansarea în cariera academică/științifică. Intervenția normativă contestată poate genera efecte restrictive asupra perspectivei profesionale a persoanelor vizate.

De asemenea, Avocatul Poporului consideră că prevederile contestate aduc atingere articolului 16 din Constituție, care garantează egalitatea cetățenilor în fața legii și a autorităților publice, prin raportare la articolul 35 (Dreptul la învățătură). În cazul de față, instituirea termenului limită de 30 iunie 2025 creează o situație de discriminare între doctoranzii înmatriculați sub vechea reglementare și doctoranzii înmatriculați sub noile reglementări. Avocatul Poporului consideră inacceptabilă înlăturarea unor persoane sau a unui grup de persoane de la accesul la diverse tipuri sau grade de învățământ.

În lumina articolului 54 din Constituție, Avocatul Poporului apreciază că restrângerea instituită nu întrunește cerințele testului de proporționalitate. La rândul său, principiul proporționalității presupune că oricare decizie sau măsură adoptată de organele abilitate urmează să se bazeze pe o justă și echitabilă evaluare a faptelor, pe echilibrare adecvată a intereselor implicate, precum și pe o selectare coerentă a mijloacelor și mecanismelor care urmează a fi utilizate în vederea unui scop predefinit.

La caz, decizia luată nu se bazează pe o necesitate socială imperioasă, nu este prevăzută printr-un act normativ primar și nu reprezintă o măsură adecvată și proporțională scopului urmărit. Prin urmare, limitarea analizată apare ca fiind disproporționată în raport cu drepturile fundamentale afectate. O asemenea limitare legislativ-subordonată compromite previzibilitatea și securitatea raporturilor juridice în domeniul educației.

Prin urmare, Avocatul Poporului solicită Curții Constituționale să examineze dacă sintagma „*până la data de 30 iunie 2025*” din punctul 2 al Hotărârii Guvernului nr. 497/2019 cu privire la aprobarea Metodologiei de conferire și confirmare a titlurilor științifice sunt conforme cu articolul 16 coroborat cu articolele 35, 43 și 54 din Constituția Republicii Moldova.

IV. Argumentarea pretensei încălcări a drepturilor garantate de Constituție

Ombudsmanul a fost sesizați de circa 30 de doctoranzi, care au invocat că Guvernul a instituit nejustificat prin Hotărârea Guvernului nr.497/2019 un

termen-limită pentru susținerea tezelor de doctorat (*inițial 31 decembrie 2023, apoi extins la 30 iunie 2025*)¹. Potrivit acestora termenul impus nu ține cont de situațiile obiective și neprevăzute care au afectat derularea programelor doctorale și procesul de finalizare a tezelor. Printre motivele obiective invocate de doctoranzi se regăsesc: decesul conducătorilor științifici; volumul mare de dosare depuse la ANACEC ce plasează persoanele în risc de a-și pierde dreptul de a obține titlul științific, pentru care au investit ani de muncă și resurse. De asemenea, doctoranzii amintesc că s-au acordat termeni extinși în contextul pandemiei COVID-19 (2020-2021), recunoscându-se caracterul excepțional al circumstanțelor.

Analizând prevederile contestate, Avocatul Poporului constată că în temeiul art. 94 alin.(12) și art.95 alin.(6) din Codul educației al Republicii Moldova nr.152/2014, art.75 lit.e)-g), p) și r) din Codul cu privire la știință și inovare al Republicii Moldova nr.259/2004, Guvernul a instituit termenul de susținere a tezelor pentru obținerea titlurilor științifice, *până la 30 iunie 2025*.

Punctul 2 al Hotărârii Guvernului nr. 497/2019 vizează, în esență, **trei categorii** distincte de persoane care au început procesul de obținere a titlului științific sub reglementările anterioare:

- persoanele admise la programele de doctorat până la intrarea în vigoare a Hotărârii Guvernului nr. 1007/2014.
- persoanele admise la programele de postdoctorat până la intrarea în vigoare a Hotărârii Guvernului nr. 499/2018.
- persoanele cărora le-au fost aprobate teme pentru elaborarea de sine stătător a tezelor (doctorat sau postdoctorat) de către organizațiile organizatoare de studii (senate/consilii științifice) în perioada respectivă.

Așadar, introducerea unui termen fix, neprevăzut la momentul înmatriculării și într-un act normativ de rang inferior legii, modifică în mod imprevizibil condițiile esențiale de finalizare, subminând așteptările legitime ale doctoranzilor de a-și finaliza cercetarea în baza regimului juridic existent la data admiterii, consacrate de principiul securității juridice.

Observ că Regulamentul privind organizarea studiilor superioare de doctorat, ciclul III, adoptat prin Hotărârea Guvernului nr.1007/2014, asigură continuitatea studiilor doctorale, iar pct. 200 în mod expres stipulează: „Studentii-doctoranzi care au început programul de studii superioare de doctorat înaintea intrării în vigoare a prezentului Regulament își continuă studiile cu respectarea prevederilor legale în vigoare la data înmatriculării lor”.

¹ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=144338&lang=ro#

În legătură cu răspunsul Ministerului Educației și Cercetării (MEC)², după o analiză a poziției MEC, consider că argumentele nu răspund în mod satisfăcător preocupărilor legitime semnalate de doctoranzi și nu justifică în mod obiectiv, legal și proporțional menținerea termenului-limită de 30 iunie 2025. Ministerul a menționat că continuarea nelimitată a regimului vechi ar impune dificultăți administrative și ar periclita echitatea între generațiile de doctoranzi, cât și calitatea procesului academic. Pentru persoanele care nu au reușit susținerea tezei în termenul stabilit, rămâne deschisă posibilitatea de a accesa din nou ciclul de doctorat, în conformitate cu ciclul normativ în vigoare.

Această abordare este inacceptabilă, deoarece vine în contradicție cu Convenția ONU privind lupta împotriva discriminării în domeniul învățământului, care afirmă în articolul 1 litera a) că înlăturării unor persoane sau a unui grup de la accesul la diverse tipuri sau grade de învățământ constituie discriminare.

Totuși, Avocatul Poporului consideră că prin acest răspuns, MEC ignoră etapele distincte ale procesului academic: programul de studii doctorale și dreptul subsecvent de a susține teza.

În procesul examinării prevederilor contestate Avocatul Poporului a solicitat opinia instituțiilor de învățământ superior. Universitatea de Studii Europene din Moldova³ a comunicat că termenul stabilit prin Hotărârea Guvernului a avut un rol de stimulare a finalizării studiilor doctorale, însă în practică s-a constatat că o parte semnificativă a doctoranzilor în special cei implicați în activități didactice, juridice sau economice, nu dispun de suficient timp efectiv pentru încheierea cercetărilor la un nivel științific corespunzător. În consecință, instituția susține necesitatea reevaluării acestui termen din perspectiva principiului echității academice și a asigurării calității rezultatelor cercetării. De asemenea, consideră justificată adoptarea unor măsuri suplimentare fie sub forma prelungirii generale a termenului limită, fie printr-o abordare individualizată, în baza cererilor motivate ale doctoranzilor și cu avizul școlilor doctorale. O asemenea soluție ar permite continuarea procesului de cercetare și susținerea tezelor fără a compromite standardele de calitate, integritate și rigoare științifică impuse de cadrul normativ național.

Agencia Națională de Asigurare a Calității în Educație și Cercetare (ANACEC) a informat Avocatul Poporului că proiectul de hotărâre, prin care s-a stabilit termenul limită de 30 iunie 2025 pentru susținerea publică a tezelor de către persoanele admise la doctorat până în 2015 și la postdoctorat până în 2018, nu a fost elaborat de către ANACEC. Respectiv, nu a fost responsabilă

² Scrisoarea Ministerului Educației și Cercetării, Nr. 04/2-09/5442 din 25.07.2025

³ Demersul USEM nr.4668 din 09 octombrie 2025

de efectuarea unor analize de impact. Toate aceste etape necesită timp și planificare. Timpul de examinare a unui dosar concret depinde și de data depunerii dosarului în raport cu activitatea derulată.

În contextul termenului-limită de susținere a tezelor de doctorat până la 30.06.2025, ANACEC a încercat să parcurgă toate etapele de examinare a dosarelor de formare a Consiliilor Științifice Specializate (CȘS) în acest an în regim de urgență. Astfel, au fost examinate toate cele 22 dosare de formare a CȘS înregistrate la ANACEC în perioada 1 aprilie – 5 mai 2025, pentru care au fost luate decizii la ședința Consiliului de conducere al ANACEC din 16 mai 2025.

ANACEC a examinat toate dosarele depuse la agenție de persoanele admise la doctorat până în 2015 și la postdoctorat până în 2018. Pe toate aceste dosare au fost luate decizii de Consiliul de conducere al ANACEC. Doar în două cazuri au fost luate deciziile de respingere a formării CȘS pe motiv că nu sunt întrunite condițiile necesare pentru desfășurarea susținerii publice a tezei până la data-limită de 30 iunie 2025. În prezent ANACEC examinează contestația depusă pe una din aceste decizii.

Totodată, examinând deciziile Consiliului de conducere al ANACEC, referitor la examinarea contestației la decizia de respingere a demersului de formare a CȘS pentru susținerea tezei de doctor, ANACEC a menționat că în partea ce privește argumentele cu referire la caracterul problematic al Hotărârii Guvernului nr.497/2019 în forma sa modificată, din perspectiva coerenței normative și a compatibilității acesteia cu principiile constituționale ale egalității în fața legii și protecției dreptului la educație, Comisia nu este în competență de a se expune pe acest subiect, or ține de competența altor organe statale, cum ar fi Curtea Constituțională.

De asemenea, consider că există un conflict juridic retroactiv, în sensul că termenul-limită de 30 iunie 2025 este introdus printr-un act normativ subordonat legii (HG), modificând retroactiv o condiție esențială a parcursului academic, contrazicând în mod direct principiul de continuitate stabilit de un act de același rang (HG 1007/2014). Or, conform articolului 30 din Codul administrativ, cu privire la securitatea raporturilor juridice, autoritățile publice nu pot întreprinde măsuri cu efect retroactiv, cu excepția cazurilor prevăzute de lege. Autoritățile publice nu pot întreprinde măsuri care să afecteze situațiile juridice definitive sau drepturile dobândite, decât în situații în care, în condițiile stabilite de lege, acest lucru este absolut necesar pentru interesul public.

Avocatul Poporului consideră că argumentele invocate de doctoranzi se întemeiază pe încălcarea dispozițiilor constituționale garantate de art.16, 35, 43, 54, 72 alin. (3) lit.k) și 102 din Constituție.

Oficiul Avocatului Poporului
str. Calărașilor 11/3
mun. Chișinău, MD-2069
Republica Moldova

Încălcarea articolelor 72 alin. (3) lit. k) și 102 din Constituția Republicii Moldova

Articolul 72 alin. (3) lit. k) din Constituția Republicii Moldova prevede expres că:

„Prin lege organică se reglementează:

k) organizarea generală a învățământului.”

Această formulare reglementează prin lege organică materia educației. Cu alte cuvinte, numai Parlamentul, prin adoptarea unei legi organice, poate reglementa aspecte esențiale ce țin de structura, organizarea, condițiile și drepturile ce decurg din sistemul de învățământ, inclusiv învățământul superior și studiile doctorale și postdoctorale.

Învățământul doctoral și postdoctoral reprezintă nivelul superior al sistemului educațional, fiind reglementat de Codul educației, act cu valoare de lege organică, adoptat în temeiul art. 72 alin. (3) lit. k) din Constituție.

Subsecvent, Guvernul nu are competența de a introduce prin Hotărâre de Guvern condiții noi, termene-limită sau restricții care modifică modul de exercitare a dreptului la educație în această treaptă de studii.

Conform art. 102 din Constituție:

„Guvernul adoptă hotărâri și ordonanțe pentru organizarea executării legilor.”

Aceasta înseamnă că Guvernul poate detalia și executa legea, dar nu poate modifica sau restrânge drepturile stabilite de Parlament prin lege.

În cazul de față, Codul educației nu prevede niciun termen-limită pentru susținerea tezelor de doctorat. Guvernul prin HG nr. 497/2019 a introdus o limitare temporală nouă, care nu are bază legală în actul primar. Prin urmare, a încălcat art. 72 alin. (3) lit. k) coroborat cu art. 102 alin. (2) din Constituție.

Curtea Constituțională subliniază că⁴, potrivit art.102 din Constituție, hotărârile Guvernului se adoptă pentru organizarea executării legilor. Actul normativ nu poate interveni în domenii nereglementate de lege. Actele Guvernului sunt emise în vederea dezvoltării și concretizării dispozițiilor legii.

Guvernul, în conformitate cu Legea nr.136/2017 cu privire la Guvern, asigură realizarea politicii interne și externe a statului și exercită conducerea generală a administrației publice. În virtutea acestui rol, Guvernul efectuează o activitate exclusiv executivă, principala sa atribuție fiind organizarea și asigurarea executării legilor, în care scop emite acte normative sub formă de hotărâri și dispoziții. Actele normative adoptate de către Guvern în temeiul și pentru executarea legilor nu trebuie să contravină prevederilor acestora sau să

⁴ HCC Nr.30 din 7 noiembrie 2017

le depășească. Astfel, Guvernul este obligat, în exercitarea prerogativelor sale, să respecte cu strictețe prevederile constituționale și legale⁵.

În jurisprudența sa, Curtea Constituțională a reiterat că actul normativ subordonat legii nu poate conține norme cu caracter primar, iar conținutul actului normativ urmează să fie în strictă corespundere cu normele și scopul legii și nu poate introduce reglementări noi, altele decât cele stabilite de lege (*a se vedea HCC nr.29 din 28 octombrie 2016, §71; DCC nr.121 din 21 noiembrie 2019, §22*).

Astfel, consider că Guvernul și-a depășit atribuțiile *ultra vires* și a încălcat principiul ierarhiei actelor normative.

Consider că termenul-limită, instituit printr-un act normativ subordonat legii (HG), contravine principiului explicit de continuitate stabilit de o altă Hotărâre de Guvern (HG nr. 1007/2014, Pct. 200), care prevede că studiile se finalizează conform prevederilor legale în vigoare la data înmatriculării.

Așadar, consider că Guvernul poate adopta doar regulamente de executare (ex. procedura administrativă de conferire a titlului), dar nu poate limita dreptul de finalizare a studiilor prin stabilirea termenelor fixe.

Încălcarea dreptului la educație (art.35 din Constituție)

Avocatul Poporului reține că articolul 35 din Constituție garantează, cu titlu de principiu, dreptul la învățătură. Alin.(7) al articolului 35 din Constituție prevede că învățământul liceal, profesional și superior de stat este egal accesibil tuturor, pe bază de merit.

Astfel, în Hotărârea nr.27 din 29 septembrie 1998, Curtea a statuat că: „[...] Dreptul la învățătură constituie unul dintre cele mai importante drepturi sociale ale omului. Acest drept creează premisele necesare pentru afirmarea plenară a personalității și a demnității umane, precum și pentru dezvoltarea întregii societăți.”

Prin prisma actelor internaționale, dreptul la învățătură este garantat de art. 26 din Declarația Universală a Drepturilor Omului, art.2 din Protocolul 1 la Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, art.13 din Pactul ONU cu privire la drepturile economice, sociale și culturale, art. 24 din Convenția cu privire la persoanele cu dizabilități, Convenția privind lupta împotriva discriminării în domeniul învățământului. Iar potrivit art. 1 din Convenția ONU privind lupta împotriva discriminării în domeniul învățământului *înlăturarea unor persoane sau a unui grup de la accesul la diverse tipuri sau grade de învățământ este inadmisibilă.*

⁵ HCC nr. 23 din 06.09.2013

Potrivit Comentariului general nr. 13 al Comitetului pentru Drepturile Economice, Sociale și Culturale privind dreptul la educație⁶, pentru a asigura acest drept fundamental, statele au obligația de a garanta respectarea cerințelor esențiale: disponibilitate, accesibilitate, acceptabilitate și adaptabilitate a sistemului educațional. În acest sens, statul are obligația pozitivă să elimine orice bariere care împiedică accesul la educație. Educația trebuie să fie accesibilă din punct de vedere fizic și economic și trebuie să fie oferită tuturor, fără discriminare de orice fel.

În acest sens, Avocatul Poporului relevă că din prevederile instrumentelor juridice internaționale rezultă că în sarcina statului incumbă obligația pozitivă de a asigura acest drept fundamental.

Totodată, în jurisprudența sa, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a recunoscut că, deși este deosebit de important, totuși, dreptul la instruire nu este absolut și poate fi supus unor limitări. Aceste limitări sunt implicit acceptate atâta timp cât nu este afectată esența dreptului, pentru că dreptul de acces la educație „prin însăși natura sa trebuie să fie reglementat de către stat” (cauza *Catan și alții c. Republicii Moldova și Federației Ruse*, hotărârea din 19 octombrie 2012, § 140 și cauza „*Aspecte privind regimul lingvistic în școlile din Belgia*” c. *Belgiei*, hotărârea din 23 iulie 1968, § 3).

De asemenea, în cauza *Campbell și Cosans v. Regatul Unit*, Curtea Europeană a statuat că dreptul la instruire impune adoptarea unor reglementări de către state, care pot fi variabile în timp și în spațiu, în funcție de nevoile societății și de resursele comunității statale, precum și în funcție de resursele membrilor acesteia, însă asemenea reglementări nu trebuie niciodată să fie de natură de a aduce atingere înseși substanței acestui drept (hotărârea din 25 februarie 1982).

Curtea a mai reținut⁷ că, reieșind din prevederile constituționale, dreptul de acces la instituțiile de învățământ trebuie să ofere șanse egale oricărei persoane de a accede la diverse tipuri sau grade de învățământ pe bază de merit, iar orice limitare urmează a fi proporțională scopului urmărit.

Preluând principiul constituțional al accesibilității învățământului, art. 9 din Codul educației stipulează că cetățenii Republicii Moldova au drepturi egale de acces la educație și formare profesională inițială și continuă prin

⁶ E/C.12/1999/10 8 December 1999, COMMITTEE ON ECONOMIC, SOCIAL AND CULTURAL RIGHTS Twenty-first session 15 November-3 December 1999 hai să punem link la documente?! Mă uit mai sus este dat link...dar nu este denumirea sursei..Aici este denumirea sursei dar fără link. Arată mai bine când este păstrată o uniformitate.

⁷ HCC Nr.26 din 19 septembrie 2013

sistemul național de învățământ, în condițiile prezentului cod. De asemenea, statul promovează și susține învățarea pe tot parcursul vieții.

Potrivit art. 75 din Codul educației, *învățământul superior* este un factor-cheie pentru dezvoltarea culturală, economică și socială a societății bazate tot mai mult pe cunoaștere și un promotor al drepturilor omului, dezvoltării durabile, democrației, păcii și justiției. Învățământul superior are drept misiune: a) crearea, păstrarea și diseminarea cunoașterii la cel mai înalt nivel de excelență; b) formarea specialiștilor de înaltă calificare competitivi pe piața națională și internațională a muncii; c) crearea oportunităților de formare profesională pe parcursul întregii vieți; d) păstrarea, dezvoltarea și promovarea valorilor naționale cultural-istorice în contextul diversității culturale.

Astfel, învățământul superior, este structurat în studii de licență, masterat și *doctorat*. Potrivit art. 94 din Codul educației, programele de studii superioare de doctorat se desfășoară în școli doctorale și se finanțează prin mecanisme distincte. Școlile doctorale se organizează în cadrul instituțiilor de învățământ superior, precum și în cadrul consorțiilor sau parteneriatelor naționale și internaționale, constituite inclusiv cu participarea organizațiilor din sfera științei și inovării. Studiile superioare de doctorat se finalizează cu susținerea publică a tezei de doctorat, cu conferirea titlului de doctor și eliberarea diplomei de doctor de către instituția organizatoare a programului de studii superioare de doctorat. Titlul de doctor se confirmă de către autoritatea națională abilitată pentru confirmarea titlurilor științifice. Diploma de doctor conferă dreptul de a profesa în domeniul științelor; artei/ sportului, precum și de a ocupa posturi în instituții de învățământ superior, în organizații din sfera științei și inovării, dar și în alte instituții și organizații din economia națională.

Așadar, pot fi destinse două etape ale procesului academic: programul de studii doctorale și dreptul subsecvent de a susține teza. Programul de studii reprezintă etapa de formare, supusă unor termene și obligații contractuale. Finalizarea cu succes a acestei etape dă naștere unui drept dobândit (sau, cel puțin, unei așteptări legitime justificate): dreptul de a-și prezenta și susține rezultatele cercetării (teza) în fața unei comisii de evaluare, conform regulamentului sub imperiul căruia au început studiile.

Hotărârea Guvernului pentru aprobarea Regulamentului privind organizarea studiilor superioare de doctorat, ciclul III nr. 1007/ 2014 prevede expres la pct.200, studenții-doctoranzi care au început programul de studii superioare de doctorat înaintea intrării în vigoare a prezentului Regulament își continuă studiile cu respectarea prevederilor legale în vigoare la data înmatriculării lor.

Încălcarea dreptului la muncă și protecția muncii (art.43 din Constituție)

Drept consecință a încălcării directe a dreptului la educație, măsura impunerii unui termen-limită rigid are implicații semnificative și asupra dreptului la muncă, garantat de articolul 43 din Constituția Republicii Moldova. Acest articol stipulează că orice persoană are dreptul la libera alegere a muncii.

Cadrul juridic internațional privind dreptul la muncă este garantat de articolul 23 din Declarația Universală a Drepturilor Omului, articolul 6 din Pactul ONU cu privire la drepturile economice, sociale și culturale, articolul 27 din Convenția privind drepturile persoanelor cu dizabilități, art.1 din Carta Socială Europeană (revizuită), precum și de Convențiile OIM.

Potrivit Comentariului general nr. 18 a Comitetului pentru drepturile economice, sociale și culturale, statele au obligația de a proteja dreptul la muncă care include, în special, obligațiile statelor de a adopta legislație sau de a implementa măsuri pentru a asigura accesul egal la muncă și formare profesională. Totodată, accesul la muncă trebuie să corespundă criteriilor de disponibilitate, accesibilitate, acceptabilitate și de calitate.

În Hotărârea nr. 8 din 11 mai 2015 Curtea Constituțională a reținut:

„72. Condițiile de exercitare a acestui drept fundamental sunt susceptibile de a fi modificate conform necesităților dictate de realitățile societății, fiind totodată reglementate uniform de legislație. Or, dreptul la muncă trebuie exercitat în condițiile legii, iar nerespectarea prevederilor legale are drept consecință imposibilitatea desfășurării unui gen de activitate sau a ocupării unor anumite funcții.”

În jurisprudența sa⁸, Curtea Constituțională a menționat că deși legislația muncii permite anumite limitări ale drepturilor salariatului, totuși, ele trebuie să aibă o justificare, să fie necesare, să răspundă unui interes general.

Finalizarea studiilor de doctorat și obținerea titlului de doctor nu reprezintă doar un scop academic în sine, ci constituie o condiție esențială pentru accesul la anumite profesii și pentru avansarea în carieră. Așa cum prevede și art. 94 din Codul educației, Diploma de doctor conferă dreptul de a profesa în domeniul științelor; artei/ sportului, precum și de a ocupa posturi în instituții de învățământ superior, în organizații din sfera științei și inovării, dar și în alte instituții și organizații din economia națională.

Încălcarea articolului 16 coroborat cu articolul 35 din Constituție

Principiul egalității și al nediscriminării este consacrat în Constituția RM și în legislația conexasă. Astfel, art.16 din Constituție garantează că „toți cetățenii

⁸ Hotărârea Curții Constituționale nr. 6 din 03.03.2016

[...] sunt egali în fața legii” fără deosebire pe motive de rasă, naționalitate, origine socială, sex etc. Art. 35 alin.(7) prevede că „învățământul superior de stat este egal accesibil tuturor, pe bază de merit”. În Codul Educației (art.5 și 7) se subliniază principiul echității și accesul la educație „fără discriminare”, precum și principiul asigurării egalității în sistemul educațional. De asemenea, convențiile internaționale ratificate de Moldova interzic discriminarea: Convenția Europeană a Drepturilor Omului (art.14) cere ca drepturile să fie exercitate fără „nicio deosebire” pe bază de criterii precum sex, origine socială etc., iar Pactul ONU pentru Drepturi Economice, Sociale și Culturale (art.2.2) obligă statul să garanteze exercitarea acestor drepturi fără discriminare de niciun fel. În fine, Convenția ONU pentru Drepturile Persoanelor cu Dizabilități (art.24) impune acces la educație la toate nivelurile „fără discriminare și în condiții de egalitate cu ceilalți”, iar Carta Drepturilor UE (art.21) interzice discriminarea pe oricare criteriu inclusiv sex, vârstă sau dizabilitate.

În sensul art.1 din Convenția ONU privind lupta împotriva discriminării în domeniul învățământului, termenul de "discriminare" cuprinde orice distincție, excludere, limitare sau preferință care, întemeiată pe rasă, culoare, sex, limbă, religie, opinie politică sau orice altă opinie, origine națională sau socială, situație economică sau naștere, are drept obiect sau ca rezultat suprimarea sau alterarea egalității de tratament în ceea ce privește învățământul și mai *ales înlăturarea unor persoane sau a unui grup de la accesul la diverse tipuri sau grade de învățământ.*

Consider că prevederile contestate încalcă articolul 16 din Constituție, care garantează egalitatea cetățenilor în fața legii și a autorităților publice, prin raportare la articolul 35 (Dreptul la învățătură).

Cu referire la incidența articolului 16 din Constituție, Curtea Constituțională a amintit că egalitatea în fața legii și a autorităților publice presupune lipsa oricărei discriminări directe sau indirecte. Discriminarea are loc atunci când persoanele care se află în situații asemănătoare sunt tratate în mod diferit (i.e. discriminare directă) sau atunci când persoanele care se află în situații diferite sunt tratate în același mod (i.e. discriminare indirectă), cu excepția cazului în care un astfel de tratament este justificat în mod obiectiv și rezonabil (*a se vedea, în acest sens, HCC nr. 29 din 22 noiembrie 2018, § 34*).

De asemenea, Curtea Europeană afirmă în jurisprudența sa că tratamentele diferențiate sunt discriminatorii dacă nu au o justificare obiectivă și rezonabilă, adică dacă nu urmăresc un scop legitim sau dacă nu există o relație rezonabilă de proporționalitate între mijloacele utilizate și scopul urmărit (*a se vedea, în acest sens, Sejdić și Finci v. Bosnia și Herțegovina, 22*

decembrie 2009, § 42; *Stummer v. Austria*, 7 iulie 2011, §87; *Khamtokhu și Aksenchik v. Rusia*, 24 ianuarie 2017 § 64).

În același context, și Curtea Europeană a Drepturilor Omului a subliniat în jurisprudența sa că tratamentul diferențiat echivalează cu o discriminare a persoanelor aflate în situații similare, dacă nu are la bază o justificare obiectivă și rezonabilă. Lipsa justificării obiective și rezonabile presupune că diferențierea în cauză nu urmărește un scop legitim sau că nu există un raport rezonabil de proporționalitate între mijloacele folosite și scopul urmărit. Cu alte cuvinte, noțiunea de discriminare include, în general, cazurile în care o persoană sau un grup de persoane beneficiază, în lipsa unei justificări obiective, de un tratament mai puțin favorabil decât alte persoane, chiar dacă tratamentul mai favorabil nu este cerut de Convenție (*Beeler v. Elveția* [MC], 11 octombrie 2022, §93).

În cazul de față, instituirea termenului limită de 30 iunie 2025 creează o situație de discriminare între doctoranzii înmatriculați sub vechea reglementare și doctoranzii înmatriculați sub noile reglementări.

Deși regimurile juridice de studii pot fi diferite, esența dreptului la învățătură (dreptul de a finaliza o lucrare științifică și de a fi evaluat) în opinia Ombudsmanului nu ar trebui să depindă de o dată arbitrară, ci de calitatea științifică a tezei. Impunerea unui termen de decădere doar pentru o categorie de persoane, anihilând munca de ani de zile, poate constitui o sarcină excesivă și discriminatorie în raport cu alți cercetători care nu sunt supuși unei astfel de presiuni temporale ultimative.

Avocatul Poporului consideră că sintagma „până la 30 iunie 2025” poate avea impact asupra următoarelor criterii de nediscriminare. Sintagma „până la 30 iunie 2025” nu conține referiri explicite la vreun criteriu protejat, deci nu instituie discriminare directă (nu separă grupuri pe baze precum sex, naționalitate etc.). În schimb, se poate vorbi despre discriminare indirectă: regula, neutră în text, are efecte negative concentrate pe grupuri cu anumite particularități (ex. concedii maternitate, dizabilități etc.).

Vârstă: Măsura nu prevede restricții explicite pe criteriul vârstei, însă se aplică doctoranzilor admiși sub vechile reglementări (până în 2014/2018). Acest grup poate include proporțional mai mulți candidați care au început studiile mai demult (cei de vârstă medie sau mai în vârstă). Indirect, doctoranzii mai în vârstă – deseori cu responsabilități familiale sau probleme de sănătate – riscă să întâmpine dificultăți suplimentare la respectarea termenului-limită.

Sex și maternitate/paternitate: Regula temporală ignoră concediile de maternitate/paternitate. O doctorandă care intră în concediu de maternitate pierde timp prețios de cercetare. Deoarece concediul de maternitate scade

timpul efectiv de studiu, consider că femeile sunt afectate disproporționat de această limitare temporală. Constituția interzice explicit discriminarea pe criteriul sex, iar standardele internaționale subliniază că tratamentul diferit pe motive de gen trebuie justificat.

Dizabilități: Persoanele cu dizabilități din rândul doctoranzilor pot avea nevoie de mai mult timp și de adaptări rezonabile pentru a-și finaliza cercetarea. Clauza „până la 30 iunie 2025” nu prevede mecanisme de acomodare pentru aceste nevoi (de exemplu, prelungire automată a termenului, suport suplimentar). Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități cere clar asigurarea dreptului la educație „fără discriminare și în condiții de egalitate cu ceilalți” și acordarea „adaptărilor adecvate” acolo unde este cazul.

Stare socio-economică (avere/origine socială): Doctoranzii din medii modeste pot fi nevoiți să muncească pentru a-și susține studiile, având astfel mai puțin timp pentru cercetare. În schimb, candidații mai privilegiați financiar își pot dedica studiu cu normă întreagă. Consider că termenul-limită nu ține cont de aceste diferențe socio-economice. Prin urmare, limita temporală afectează disproporționat studenții cu resurse reduse situație acoperită de criteriul „avere” sau „origine socială” din Constituție.

Ocupație/condiții de muncă: Multe persoane înscrise la doctorat lucrează concomitent (cadre didactice, avocați, etc.). Aceștia dispun de mai puțin timp de cercetare comparativ cu un doctorand cu bursă de studii. Termenul-limită impus de HG 497/2019 nu face distincție între studenți în funcție de programul de muncă. Astfel, consider că candidații ocupați cu locuri de muncă (inclusiv cu normă întreagă) sunt dezavantajați, deoarece nu le sunt acordate perioade suplimentare sau zile de „cercetare științifică” plătite. În contextul egalității de șanse.

Hotărârea de Guvern 497/2019 diferențiază doctoranzii în funcție de momentul admiterii (sub reglementările anterioare vs. cele noi). Această diferențiere academică nu este un criteriu protejat legal, dar creează un tratament inegal: cei din „generația veche” trebuie să se încadreze sub noul termen-limită, pe când cei admiși după implementarea Regulamentelor nu sunt afectați.

Concluzii prin prisma scopului legitim, necesitate și proporționalitate (art. 54 din Constituție)

Orice limitare a drepturilor fundamentale prin prisma art. 54 trebuie să urmărească un scop legitim, necesară într-o societate democratică, să fie proporțională scopului legitim urmărit și să nu încalce esența dreptului

fundamental. Curtea Constituțională susține că⁹, potrivit testului de proporționalitate, măsura luată trebuie să fie adecvată – să poată în mod obiectiv să ducă la îndeplinirea scopului, necesară – indispensabilă pentru îndeplinirea scopului și proporțională – să asigure justul echilibru între interesele concrete pentru a fi corespunzătoare scopului urmărit.

Consider că prin introducerea a unui termen fix (până la 30 iunie 2025), prin acte normative subordonate legii, Guvernul a modificat retroactiv condițiile inițiale, contrar art.30 din Codul administrativ, luându-i pe doctoranzi prin surprindere și subminându-le așteptările legitime de a-și putea finaliza studiile de doctorat.

Ministerul Educației și Cercetării a justificat prelungirea anterioară a termenului (până la 30 iunie 2025) prin necesitatea de a permite evaluarea mai calitativă a dosarelor/tezelor și organizarea în mai bune condiții a susținerii publice¹⁰ impunerea unui astfel de termen prea scurt, în versiunea actuală, periclitează însuși scopul calității dosarelor/tezelor de doctor, recunoscut de autorități. Deși eficiența administrativă poate constitui un scop legitim, aplicarea uniformă a termenului-limită, fără luarea în considerare a circumstanțelor obiective, precum decesul conducătorului științific, întârzierile instituționale sau alte circumstanțe individuale rupe legătura rațională între scop și măsură.

Doctoranzii sugerează că o măsură mai puțin intruzivă ar fi: fie eliminarea completă a termenului pentru această categorie specifică de doctoranzi, fie o nouă prelungire care să țină cont de situațiile individuale.

Argumentarea în susținerea măsurilor propuse este că orice restricție a unui drept fundamental trebuie să fie adecvată, necesară și proporțională. Pentru doctoranzii ce cad sub incidența vechii reglementări, fixarea unui termen limită fără a considera circumstanțe excepționale și individuale poate fi considerată o măsură disproporționată.

Așadar, aplicarea rigidă a termenului afectează dreptul la educație (art. 35 din Constituție) și securitatea juridică. Lipsa echilibrului dintre interesele administrative și celale doctoranzilor constituie o restrângere disproporționată a dreptului fundamental la educație.

Potrivit prevederilor instrumentelor internaționale și naționale, accesul la studii superioare trebuie să devină accesibil tuturor în deplină egalitate, în funcție de capacitățile fiecăruia.

⁹ HCC nr.6 din 3 martie 2016

¹⁰ <https://particip.gov.md/ro/document/stages/pentru-modificarea-punctului-2-din-hotararea-guvernului-nr-4972019-cu-privire-la-aprobarea-metodologiei-de-conferire-si-confirmare-a-titlurilor-stiintifice/12685>

Standardele internaționale și naționale nu prevăd termen-limită pentru susținerea tezelor în învățământul superior de specialitate, pe când, Hotărârea Guvernului nr. 497/2019, cu modificările ulterioare, a instituit un termen-limită – 30 iunie 2025 – pentru susținerea tezelor de către această categorie de doctoranzi.

Aceste prevederi intră în coliziune cu prevederile pct. 200 din Hotărârea Guvernului nr.1007/2014, care stipulează expres că studenții-doctoranzi care au început programul de studii superioare de doctorat înaintea intrării în vigoare a prezentului Regulament își continuă studiile cu respectarea prevederilor legale în vigoare la data înmatriculării lor.

Deoarece cadrul normativ primar nu prevede termene pentru susținerea tezelor de doctorat, Avocatul Poporului nu a identificat o justificare obiectivă și rezonabilă pentru instituirea acestui termen limită în cadrul normativ secundar. Această limitare nejustificată este în contradicție cu principiul constituțional prin care statul este obligat să asigure că învățământului superior de stat este egal accesibil tuturor, pe bază de merit.

Consider că poziția Ministerului Educației și Cercetării (MEC) se fundamentează pe o eroare fundamentală de calificare juridică, prin confundarea a două etape distincte ale procesului academic: programul de studii doctorale și dreptul subsecvent de a susține teza. În loc să gestioneze un proces administrativ de evaluare ca o obligație pozitivă a statului, măsura Guvernului anulează dreptul la evaluare. Sugestia MEC ca soluție "accesarea unui nou ciclu de doctorat" nu este un remediu, ci o sancțiune vădit disproporționată. Aceasta anulează retroactiv drepturile dobândite în urma finalizării studiilor și ignoră integral munca și resursele investite și a efortului depus de către persoane.

Finalmente, aplicarea rigidă a termenului ar putea afecta art.16 coroborat cu dreptul la educație (art. 35 din Constituție) și dreptul la muncă (art. 43 din Constituție). Lipsa echilibrului dintre interesele administrative și cele ale doctoranzilor constituie o restrângere disproporționată a acestor drepturi fundamentale. Astfel, termenul-limită uniform „până la 30 iunie 2025” are un impact indirect inechitabil asupra grupurilor vulnerabile (femei în maternitate, persoane cu dizabilități, socio-economic defavorizați etc.). Constituția Republicii Moldova și standardele internaționale de nediscriminare interzic asemenea dezechilibre fără justificare obiectivă și rezonabilă.

Ombudsmanul consideră că înlăturarea unor persoane sau a unui grup de persoane de la accesul la diverse tipuri sau grade de învățământ este inacceptabil.

În concluzie, consider justificată adoptarea unor măsuri suplimentare fie sub forma prelungirii generale a termenului limită, fie printr-o abordare individualizată (extinderi sau acomodări), în baza cererilor motivate ale doctoranzilor și cu avizul școlilor doctorale. O asemenea soluție ar permite continuarea procesului de cercetare și susținerea tezelor fără a compromite standardele de calitate, integritate și rigoare științifică impuse de cadrul normativ național.

O astfel de măsură ar contribui la debirocratizarea procesului și ar oferi claritatea și previzibilitatea necesară pentru finalizarea parcursului academic al acestor persoane în vederea realizării dreptului fundamental la educație și implicit dreptului fundamental la muncă.

V. CERINȚELE AUTORULUI SESIZĂRII

1. Admiterea sesizării pentru examinarea în fond;
2. Exercitarea controlului constituționalității sintagmei „*până la data de 30 iunie 2025*” din punctul 2 din Hotărârea Guvernului nr. 497/2019 cu privire la aprobarea Metodologiei de conferire și confirmare a titlurilor științifice.

Cu profund respect,

Digitally signed by Panico Ceslav
Date: 2025.12.24 13:06:57 EET
Reason: MoldSign Signature
Location: Moldova
MOLDOVA EUROPEANĂ

Ceslav PANICO,
Avocatul Poporului (Ombudsman)

Ex. Muntean Ig.

Oficiul Avocatului Poporului
str. Calea Ieșilor 11/3
mun. Chișinău, MD-2069
Republica Moldova

VI. CADRUL NORMATIV NAȚIONAL ȘI INTERNAȚIONAL RELEVANT

Constituția Republicii Moldova

Articolul 1

Statul Republica Moldova

(3) Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sînt garantate.

Articolul 16

Egalitatea

(1) Respectarea și ocrotirea persoanei constituie o îndatorire primordială a statului.

(2) Toți cetățenii Republicii Moldova sînt egali în fața legii și a autorităților publice, fără deosebire de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere sau de origine socială.

Articolul 35

Dreptul la învățătură

(1) Dreptul la învățătură este asigurat prin învățământul general obligatoriu, prin învățământul liceal și prin cel profesional, prin învățământul superior, precum și prin alte forme de instruire și de perfecționare.

Articolul 43

Dreptul la muncă și la protecția muncii

(1) Orice persoană are dreptul la muncă, la libera alegere a muncii, la condiții echitabile și satisfăcătoare de muncă, precum și la protecția împotriva șomajului.

(2) Salariații au dreptul la protecția muncii. Măsurile de protecție privesc securitatea și igiena muncii, regimul de muncă al femeilor și al tinerilor, instituirea unui salariu minim pe economie, repaosul săptămânal, concediul de odihnă plătit, prestarea muncii în condiții grele, precum și alte situații specifice.

(3) Durata săptămânii de muncă este de cel mult 40 de ore.

(4) Dreptul la negocieri în materie de muncă și caracterul obligatoriu al convențiilor colective sînt garantate.

Articolul 54

Restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți

(1) În Republica Moldova nu pot fi adoptate legi care ar suprima sau ar diminua drepturile și libertățile fundamentale ale omului și cetățeanului.

(2) Exercițiul drepturilor și libertăților nu poate fi supus altor restrângeri decât celor prevăzute de lege, care corespund normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional și sânt necesare în interesele securității naționale, integrității teritoriale, bunăstării economice a țării, ordinii publice, în scopul prevenirii tulburărilor în masă și infracțiunilor, protejării drepturilor, libertăților și demnității altor persoane, împiedicării divulgării informațiilor confidențiale sau garantării autorității și imparțialității justiției.

(3) Prevederile alineatului (2) nu admit restrângerea drepturilor proclamate în articolele 20-24.

(4) Restrângerea trebuie să fie proporțională cu situația care a determinat-o și nu poate atinge existența dreptului sau a libertății.

SECȚIUNEA A 3-A LEGIFERAREA

Articolul 72 Categorii de legi

(3) Prin lege organică se reglementează:
k) organizarea generală a învățământului;

Articolul 102 Actele Guvernului

(1) Guvernul adoptă hotărâri, ordonanțe și dispoziții.

(2) Hotărârile se adoptă pentru organizarea executării legilor.

Codul educației al Republicii Moldova

Articolul 5. Misiunea educației

Educația are ca misiune:

- a) satisfacerea cerințelor educaționale ale individului și ale societății;
- b) dezvoltarea potențialului uman pentru a asigura calitatea vieții, creșterea durabilă a economiei și bunăstarea poporului;
- c) dezvoltarea culturii naționale;
- d) promovarea dialogului intercultural, a spiritului de toleranță, a nediscriminării și incluziunii sociale;
- e) promovarea învățării pe tot parcursul vieții;
- f) facilitarea reconcilierii vieții profesionale cu viața de familie pentru bărbați și femei;
- g) dezvoltarea spiritului civic și promovarea cetățeniei active.

Articolul 7. Principiile fundamentale ale educației

Educația se întemeiază pe următoarele principii fundamentale:

- a) principiul echității - în baza căruia accesul la învățare se realizează fără discriminare;
- b) principiul calității - în baza căruia activitățile de învățământ se raportează la standardele naționale de referință și la bunele practici naționale și internaționale;
- c) principiul relevanței - în baza căruia educația răspunde nevoilor de dezvoltare personală și social-economice;
- d) principiul centrării educației pe beneficiarii acesteia;
- e) principiul libertății de gândire și al independenței față de ideologii, dogme religioase și doctrine politice;
- f) principiul respectării dreptului la opinie al elevului/studentului ca beneficiar direct al sistemului de învățământ;
- g) principiul incluziunii sociale;
- h) principiul asigurării egalității și nediscriminării;
- i) principiul recunoașterii și garantării drepturilor persoanelor aparținând minorităților naționale, inclusiv a dreptului la păstrarea, dezvoltarea și exprimarea identității lor etnice, culturale, lingvistice și religioase;
- j) principiul unității și integralității spațiului educațional;
- k) eficienței manageriale și financiare;
- l) principiul descentralizării și autonomiei instituționale;
- m) principiul răspunderii publice - în baza căruia instituțiile de învățământ răspund public de performanțele lor;
- n) principiul transparenței;
- o) principiul participării și responsabilității comunității, a părinților și a altor actori sociali interesați;
- p) principiul susținerii și promovării personalului din educație;
- q) principiul învățământului laic;
- r) principiul nonviolentei;
- s) principiul nonprofit - conform căruia activitatea de educație și/sau de învățământ, inclusiv privat, nu reprezintă o activitate de întreprinzător și nu are scopul de a obține profit.

Articolul 94. Ciclul III - studii superioare de doctorat

(1) Programele de studii superioare de doctorat se desfășoară în școli doctorale și se finanțează prin mecanisme distincte. Școlile doctorale se organizează în cadrul instituțiilor de învățământ superior, precum și în cadrul consorțiilor sau

parteneriatelor naționale și internaționale, constituite inclusiv cu participarea organizațiilor din sfera științei și inovării.

(2) Școlile doctorale sânt structuri organizatorice și administrative, constituite de instituțiile ofertante de programe de studii superioare de doctorat într-un anumit domeniu sau în domenii interdisciplinare.

(3) Școlile doctorale gestionează bugetul alocat programelor de studii superioare de doctorat și sânt supuse evaluării externe periodice în vederea asigurării calității, conform prevederilor legale. Fondurile alocate programelor de studii superioare de doctorat nu pot fi folosite în alte scopuri.

(4) Programele de studii superioare de doctorat corespund unui număr de 180 de credite de studii.

(5) Studiile superioare de doctorat se realizează prin programe de trei tipuri:

a) doctoratul științific, care are ca finalitate producerea de cunoaștere științifică originală, recunoscută pe plan internațional. Doctoratul științific constituie o condiție pentru dezvoltarea carierei profesionale în învățământul superior și în cercetare;

b) doctoratul profesional, care are ca finalitate dezvoltarea și inovarea practicilor profesionale și este centrat pe cercetarea aplicată, inclusiv în domeniile artelor și sportului. Doctoratul profesional poate satisface condiția pentru dezvoltarea carierei profesionale în învățământul superior și în cercetare;

c) doctoratul industrial, care pune accent pe conexiunea între studentul-doctorand, instituția de învățământ superior și mediul industrial. Programul de doctorat industrial are drept scop promovarea cercetării cu perspective comerciale și asigură beneficii, competențe și facilități de cercetare în mediul industrial, determinând transferul de cunoștințe între instituțiile de învățământ superior și companii din sectorul/mediul industrial.

(6) Ministerul Educației și Cercetării propune Guvernului spre aprobare acordarea sau retragerea, după caz, a dreptului de organizare a studiilor superioare de doctorat instituțiilor de învățământ superior, consorțiilor, parteneriatelor naționale și internaționale, inclusiv celor constituite cu participarea organizațiilor din sfera științei și inovării, în baza rezultatelor evaluării externe a acestora.

(7) Admiterea în ciclul III de studii superioare se organizează de instituțiile de învățământ superior, de consorțiile, parteneriatele naționale și internaționale, inclusiv de cele constituite cu participarea organizațiilor din sfera științei și inovării, la programe de doctorat acreditate sau autorizate provizoriu, în conformitate cu legislația din domeniul educației.

(8) La concursul de admitere la studiile superioare de doctorat pot participa candidații deținători ai diplomei de studii superioare de master sau ai unui act de studii echivalent, recunoscut de structura abilitată cu recunoașterea și echivalarea actelor de studii și a calificărilor.

(9) Studiile superioare de doctorat pot fi organizate ca învățământ cu frecvență sau cu frecvență redusă.

(10) Planul de înmatriculare la studiile superioare de doctorat cu finanțare de la bugetul de stat se aprobă de Guvern.

(11) În calitate de conducător de doctorat poate fi desemnată persoana care deține titlul de doctor sau doctor habilitat. Metodologia aprobării conducătorilor de doctorat se stabilește de Guvern.

(12) Studiile superioare de doctorat se finalizează cu susținerea publică a tezei de doctorat, cu conferirea titlului de doctor și eliberarea diplomei de doctor de către instituția organizatoare a programului de studii superioare de doctorat. Titlul de doctor se confirmă de către autoritatea națională abilitată pentru confirmarea titlurilor științifice.

(13) În cazul finalizării studiilor superioare de doctorat fără susținerea publică a tezei de doctorat, se eliberează un certificat care atestă frecventarea studiilor superioare de doctorat în domeniul respectiv, ceea ce constituie experiență profesională de cercetare.

(14) Diploma de doctor conferă dreptul de a profesa în domeniul științelor; artei/ sportului, precum și de a ocupa posturi în instituții de învățământ superior, în organizații din sfera științei și inovării, dar și în alte instituții și organizații din economia națională.

(15) Diploma de doctor conferă și dreptul de înscriere în programele de postdoctorat.

(16) Regulamentul de organizare și de desfășurare a programelor de doctorat și de postdoctorat este elaborat de Ministerul Educației și Cercetării și aprobat de Guvern.

DECLARAȚIA UNIVERSALĂ A DREPTURILOR OMULUI

Articolul 26

1. Orice persoană are dreptul la educație. Educația trebuie să fie gratuită, cel puțin în ce privește învățământul elementar și de bază. Învățământul elementar este obligatoriu, învățământul tehnic și profesional trebuie să fie accesibil tuturor; accesul la studii superioare trebuie să fie deschis tuturor pe baza deplinei egalități în funcție de merit.

2. Educația trebuie să urmărească dezvoltarea deplină a personalității umane și întărirea respectului pentru drepturile omului și pentru libertățile

fundamentale. Ea trebuie să stimuleze înțelegerea, toleranța și prietenia între toate popoarele și între toate grupurile rasiale sau religioase, precum și dezvoltarea activității Organizației Națiunilor Unite pentru menținerea păcii.

3. Părinții au, cu prioritate, dreptul să aleagă felul educației care urmează să fie dată copiilor lor.

Articolul 23

1. Orice persoană are dreptul la muncă, la libera alegere a muncii, la condiții echitabile și satisfăcătoare de muncă, precum și la ocrotire împotriva șomajului.

2. Toți oamenii au dreptul, fără nici o discriminare, la salariu egal pentru muncă egală.

3. Orice om care muncește are dreptul la o remunerație echitabilă și satisfăcătoare care să-i asigure lui precum și familiei sale o existență conformă cu demnitatea umană și completată, dacă este cazul, cu alte mijloace de protecție socială.

4. Orice persoană are dreptul să întemeieze cu alte persoane sindicate și de a se afilia la sindicate pentru apărarea intereselor sale.

PACTUL ONU CU PRIVIRE LA DREPTURILE ECONOMICE, SOCIALE ȘI CULTURALE

PARTEA A DOUA

Articolul 2

1. Fiecare stat parte la prezentul Pact se angajează să acționeze, atât prin propriul său efort, cât și prin asistență și cooperare internațională, în special pe plan economic și tehnic, folosind la maximum resursele sale disponibile, pentru ca exercitarea deplină a drepturilor recunoscute în prezentul Pact să fie asigurată progresiv prin toate mijloacele adecvate, inclusiv prin adoptarea de măsuri legislative.

2. Statele părți la prezentul Pact se angajează să garanteze că drepturile enunțate în el vor fi exercitate fără nici o discriminare întemeiată pe rasă, culoare, sex, limbă, religie, opinie politică sau orice altă opinie, origine națională sau socială, avere, naștere sau pe orice altă împrejurare.

3. Tarile în curs de dezvoltare, ținând seama în modul convenit de drepturile omului și de economia lor națională, pot să stabilească în ce măsură vor garanta celor care mi le sunt cetățeni drepturile economice recunoscute în prezentul Pact.

Articolul 13

1. Statele părți la prezentul Pact recunosc dreptul pe care îl are orice persoană la educație. Ele sunt de acord că educația trebuie să urmărească deplina dezvoltare a personalității umane și a simțului demnității sale și să întărească respectarea drepturilor omului și libertăților fundamentale. Pe lângă aceasta, ele sunt de acord că prin educație orice persoană trebuie să devină capabilă de a juca un rol util într-o societate liberă, că educația trebuie să favorizeze înțelegerea, toleranța și prietenia între toate națiunile și toate grupurile rasiale, etnice sau religioase și să încurajeze dezvoltarea activităților Națiunilor Unite pentru menținerea păcii.

2. Statele părți la prezentul Pact recunosc că în vederea asigurării deplinei exercitări a acestui drept:

a) învățământul primar trebuie să fie obligatoriu și accesibil tuturor în mod gratuit;

b) învățământul secundar, sub diferitele sale forme, inclusiv învățământul secundar tehnic și profesional, trebuie să fie generalizat și să devină accesibil tuturor prin toate mijloacele potrivite și în special prin instaurarea în mod progresiv a gratuității lui;

c) *învățământul superior trebuie să devină accesibil tuturor în deplină egalitate, în funcție de capacitatea fiecăruia, prin toate mijloacele potrivite și în special prin introducerea treptată a gratuității;*

d) educația de bază trebuie încurajată sau intensificată cât mai mult posibil, pentru persoanele care nu au primit-o până la capăt;

e) trebuie să se urmărească activ dezvoltarea unei rețele școlare la toate nivelurile, să se stabilească un sistem adecvat de burse și să se amelioreze în mod activ condițiile materiale ale personalului didactic.

3. Statele părți la prezentul Pact se angajează să respecte libertatea părinților și, atunci când este cazul, a tutorilor legali, de a alege pentru copiii lor instituții de învățământ altele decât cele ale autorităților publice, dar conforme cu normele minimale pe care le poate prescrie sau aproba statul în materie de educație și de a asigura educația religioasă și morală a copiilor lor în conformitate cu propriile lor convingeri.

Nici o dispoziție din prezentul articol nu trebuie interpretată ca aducând atingere libertății indivizilor și persoanelor juridice de a înființa și de a conduce instituții de învățământ cu condiția ca principiile enunțate în paragraful 1 al prezentului articol să fie respectate, iar educația dată în aceste instituții să fie conformă cu normele minimale pe care le poate prescrie statul.

Articolul 6

1. Statele părți la prezentul Pact recunosc dreptul la muncă ce cuprinde dreptul pe care îl are orice persoană de a obține posibilitatea să-și câștige existența printr-o muncă liber aleasă sau acceptată și vor lua măsuri potrivite pentru garantarea acestui drept.

2. Măsurile pe care fiecare stat parte la prezentul Pact le va lua spre a asigura deplina exercitare a acestui drept trebuie să includă orientarea și pregătirea tehnică și profesională, elaborarea de programe, de măsuri și de tehnici potrivite pentru a asigura o dezvoltare economică, socială și culturală constantă și o deplină întrebuințare productivă a brațelor de muncă în condiții care garantează indivizilor folosința libertăților politice și economice fundamentale.

Articolul 7

Statele părți la prezentul Pact recunosc dreptul pe care îl are orice persoană de a se bucura de condiții ale muncă juste și prielnice, care să asigure îndeosebi:

a) remunerația care să producă tuturor muncitorilor cel puțin:

(i) un salariu echitabil și o remunerație egală pentru o muncă de valoare egală, fără nici o distincție; în special femeile trebuie să aibă garanția că condițiile de muncă ce li se acordă nu sunt inferioare acelor de care beneficiază bărbații și să primească aceeași remunerație cu ei pentru aceeași muncă;

(ii) o existență decentă pentru ei și familia lor, în conformitate cu dispozițiile prezentului Pact;

b) securitatea și igiena muncii;

c) posibilitatea egală pentru toți de a fi promovați în munca lor la o categorie superioară adecvată, luându-se în considerare numai durata serviciilor îndeplinite și aptitudinile;

d) odihna, timpul liber, limitarea rațională a muncii și concediile periodice plătite, precum și remunerarea zilelor de sărbătoare.

CONVENȚIA ONU PRIVIND DREPTURILE PERSOANELOR CU DIZABILITĂȚI

Articolul 24

Educația

1. Statele Părți recunosc dreptul persoanelor cu dizabilități la educație. În vederea realizării acestui drept, fără discriminare și cu respectarea principiului egalității de șanse, Statele Părți vor asigura un sistem educațional incluziv la toate nivelurile, precum și formarea continuă, îndreptată spre:

(a) Dezvoltarea pe deplin a potențialului uman, a simțului demnității și a propriei valori, consolidarea respectului pentru drepturile și libertățile fundamentale ale omului și pentru diversitatea umană;

(b) Dezvoltarea personalității, talentelor și creativității proprii persoanelor cu dizabilități, precum și a abilităților lor mentale și fizice, la potențial maxim;

(c) A da posibilitate persoanelor cu dizabilități să participe efectiv la o societate liberă.

2. În îndeplinirea acestui drept, Statele Părți se vor asigura că:

(a) Persoanele cu dizabilități nu sunt excluse din sistemul educațional pe criterii de dizabilitate, iar copiii cu dizabilități nu sunt excluși din învățământul primar gratuit și obligatoriu sau din învățământul secundar din cauza dizabilității;

(b) Persoanele cu dizabilități au acces la învățământ primar incluziv, de calitate și gratuit și la învățământ secundar, în condiții de egalitate cu ceilalți, în comunitățile în care trăiesc;

(c) Se asigură adaptarea rezonabilă a condițiilor la nevoile individuale;

(d) Persoanele cu dizabilități primesc sprijinul necesar, în cadrul sistemului educațional, pentru a li se facilita o educație efectivă;

(e) Se iau măsuri eficiente de sprijin individualizat în amenajarea mediului care să maximizeze progresul școlar și socializarea în conformitate cu obiectivul de integrare deplină.

3. Statele Părți vor asigura persoanelor cu dizabilități posibilitatea de a-și dezvolta competențe care să le faciliteze participarea deplină și egală la procesul de învățământ și ca membri ai comunității. În acest scop, Statele Părți vor lua măsurile adecvate, inclusiv prin:

(a) Facilitarea învățării caracterelor Braille, a sistemelor alternative de scriere, a mijloacelor augmentative și alternative, a mijloacelor și formelor de comunicare și orientare și a aptitudinilor de mobilitate, precum și facilitarea sprijinului și îndrumării între persoanele cu aceleași probleme;

(b) Facilitarea învățării limbajului mimico-gestual și promovarea identității lingvistice a persoanelor cu deficiențe de auz;

(c) Asigurarea educației persoanelor, mai ales a copiilor care sunt nevăzători, surzi sau cu surdo-cecitate, prin cele mai adecvate și individualizate limbaje, căi și modalități, precum și în medii care să le favorizeze o maximă dezvoltare școlară și socială.

4. Pentru a sprijini exercitarea acestui drept, Statele Părți vor lua măsurile adecvate pentru angajarea de profesori, inclusiv profesori cu dizabilități, calificați în limbajul mimico-gestual și/sau Braille, și pentru

formarea profesioniștilor și personalului care lucrează la toate nivelurile educaționale. O astfel de formare va presupune cunoașterea problematicei dizabilității și utilizarea modalităților, mijloacelor și formatelor augmentative și alternative adecvate de comunicare, a tehnicilor și materialelor educaționale potrivite pentru susținerea persoanelor cu dizabilități.

5. Statele Părți se vor asigura că persoanele cu dizabilități pot avea acces la învățământ superior, formare vocațională, educație pentru adulți și formare continuă, fără discriminare și în condiții de egalitate cu ceilalți. În acest scop, Statele Părți se vor asigura că persoanelor cu dizabilități li se oferă adaptări adecvate.

Articolul 27

Munca și încadrarea în muncă

1. Statele Părți recunosc dreptul persoanelor cu dizabilități de a munci în condiții de egalitate cu ceilalți; aceasta include dreptul la oportunitatea de a-și câștiga existența prin exercitarea unei activități liber alese sau acceptate pe piața muncii, într-un mediu de lucru deschis, incluziv accesibil persoanelor cu dizabilități. Statele Părți vor proteja și promova dreptul la muncă, inclusiv pentru cei care dobândesc o dizabilitate pe durata angajării, prin luarea de măsuri adecvate, inclusiv de ordin legislativ, pentru ca, printre altele:

(a) Să interzică discriminarea pe criterii de dizabilitate referitoare la toate aspectele și formele de încadrare în muncă, inclusiv la condițiile de recrutare, plasare, angajare și menținere în muncă, la progresul în carieră și la condiții de sănătate și securitate la locul de muncă;

(b) Să protejeze drepturile persoanelor cu dizabilități, în condiții de egalitate cu ceilalți, din punctul de vedere al condițiilor corecte și favorabile de muncă, inclusiv al oportunităților și remunerației egale pentru muncă egală, al condițiilor de sănătate și securitate la locul de muncă, al protecției împotriva hărțuirii și prin reglementarea conflictelor;

(c) Să se asigure că persoanele cu dizabilități sunt capabile să-și exercite dreptul la muncă și drepturile sindicale în condiții de egalitate cu ceilalți;

(d) Să permită persoanelor cu dizabilități accesul efectiv la programele generale de orientare tehnică și vocațională, la servicii de plasare și formare profesională continuă;

(e) Să promoveze, pe piața muncii, oportunitățile de angajare și de progres în carieră pentru persoanele cu dizabilități și să ofere asistență în căutarea, obținerea și menținerea unui loc de muncă, inclusiv pentru revenirea la locul de muncă.

(f) Să promoveze oportunitățile pentru activități independente, dezvoltarea spiritului antreprenorial, dezvoltarea de cooperative și începerea unei afaceri proprii;

(g) Să angajeze persoane cu dizabilități în sectorul public;

(h) Să promoveze angajarea persoanelor cu dizabilități în sectorul privat prin politici și măsuri adecvate, care să includă programe de acțiune pozitive, stimulente și alte măsuri;

(i) Să se asigure oferirea unor adaptări adecvate persoanelor cu dizabilități, la locul de muncă;

(j) Să încurajeze obținerea, de către persoanele cu dizabilități, a unei experiențe în muncă, pe piața liberă a forței de muncă;

(k) Să promoveze reabilitarea vocațională și profesională, menținerea locului de muncă și programele de reintegrare profesională pentru persoanele cu dizabilități.

2. Statele Părți se vor asigura că persoanele cu dizabilități nu sunt ținute în sclavie sau servitute și sunt protejate, în condiții de egalitate cu ceilalți, împotriva muncii forțate sau obligatorii.

CONVENȚIA PENTRU APĂRAREA DREPTURILOR OMULUI ȘI A LIBERTĂȚILOR FUNDAMENTALE

Articolul 14. Interzicerea discriminării

Exercitarea drepturilor și libertăților recunoscute de prezenta convenție trebuie să fie asigurată fără nici o deosebire bazată, în special, pe sex, rasă, culoare, limbă, religie, opinii politice sau orice alte opinii, origine națională sau socială, apartenență la o minoritate națională, avere, naștere sau orice altă situație.

Primul protocol adițional la convenție

Articolul 2. Dreptul la instruire

Nimănui nu i se poate refuza dreptul la instruire. Statul, în exercitarea funcțiilor pe care și le va asuma în domeniul educației și al învățământului, va respecta dreptul părinților de a asigura această educație și acest învățământ conform convingerilor lor religioase și filozofice.

CARTA DREPTURILOR FUNDAMENTALE A UNIUNII EUROPENE

Articolul 14 Dreptul la educație

(1) Orice persoană are dreptul la educație, precum și la accesul la formare profesională și formare continuă. (2) Acest drept include posibilitatea de a urma gratuit învățământul obligatoriu. (3) Libertatea de a înființa instituții de învățământ cu respectarea principiilor democratice, precum și dreptul părinților de a asigura educarea și instruirea copiilor lor, potrivit propriilor convingeri religioase, filozofice și pedagogice, sunt respectate în conformitate cu legile interne care reglementează exercitarea acestora.

Articolul 31 Condiții de muncă echitabile și corecte

(1) Orice lucrător are dreptul la condiții de muncă care să respecte sănătatea, securitatea și demnitatea sa.

CONVENȚIA ONU PRIVIND LUPTA ÎMPOTRIVA DISCRIMINĂRII ÎN DOMENIUL ÎNVĂȚĂMÎNTULUI

Articolul 1

1. În sensul prezentei Convenții, termenul de "discriminare" cuprinde orice distincție, excludere, limitare sau preferință care, întemeiată pe rasă, culoare, sex, limbă, religie, opinie politică sau orice altă opinie, origine națională sau socială, situație economică sau naștere, are drept obiect sau ca rezultat suprimarea sau alterarea egalității de tratament în ceea ce privește învățământul și mai ales:

- a) **înlăturarea unor persoane sau a unui grup de la accesul la diverse tipuri sau grade de învățământ;**
- b) limitarea la un nivel inferior a educației unei persoane sau a unui grup;
- c) sub rezerva celor stabilite în articolul 2 al prezentei Convenții instituirea sau menținerea unor sisteme sau instituții de învățământ separate pentru persoane sau grupuri; sau
- d) plasarea unei persoane sau a unui grup într-o situație incompatibilă cu demnitatea umană.

2. În sensul prezentei Convenții, cuvântul "învățământ" se referă la diverse tipuri și diferite grade de învățământ și cuprinde accesul la învățământ, nivelul și calitatea sa, precum și condițiile în care este predat.